

ALKULAUSE
TEOKSEEN »SAKSAN TALONPOIKAISSOTA»

ALKULAUSE TOISEEN VUODEN 1870 LAITOKSEEN

Kyseinen teos on kirjoitettu kesällä 1850 Lontoossa vielä vastikään päättyneen vastavallankumouksen välittömän vaikutuksen alaisena; se ilmestyi Karl Marxin toimittaman »Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue»⁹³ -julkaisun 5. ja 6. vihkossa, Hampuri 1850. — Poliittiset ystäväni Saksassa toivoivat siitä uusintapainosta, ja täytän heidän toivomuksensa, sillä teos on mielipahakseni vielä tänä päivänäkin ajankohtainen.

Se ei pyri olemaan itsenäisesti tutkitun aineiston esittämistä. Päinvastoin, talonpoikaiskapinaa ja Thomas Münzeriä koskeva aineisto on kokonaisuudessaan otettu Zimmermannilta.⁹⁴ Hänen kirjansa, vaikkakin se on paikoitellen vajavainen, on yhä vielä paras tosiasia-ai tiivistelmä. Vanhalla Zimmermannilla on lisäksi harrastusta aineeseensa. Sama vallankumouksellinen vaisto, joka saa hänet tässä teoksessa kaikkialla esiintymään sorrettujen luokkien puolustajana, teki hänet myöhemmin erääksi Frankfurtin äärimmäisen vasemmiston⁹⁵ parhaaksi edustajaksi.

Jos kohta Zimmermannin esityksestä puuttuu sisäinen eheys eikä hän onnistu osoittamaan tuon aikakauden uskonnollis-poliittisia riitakysymyksiä silloisten luokkataistelujen peilikuvaksi; jos kohta hän näkee näissä luokkataisteluissa ainoastaan sortajia ja sorrettuja, pahan ja hyvän, pahan lopullisen voiton; jos kohta hän tuntee perin puutteellisesti ne yhteiskunnalliset olot, joista johtui sekä taistelun puhkeaminen että sen päättyminen, niin kaikki tämä oli sen aikakauden vika, jona kirja julkaistiin. Päinvastoin, aikaansa nähden se on kiitosta ansaitseva poikkeus Saksan idealististen historiategosten joukossa, vieläpä sangen realistisesti kirjoitettu.

Kuvaillessani taistelun historiallista kulkua vain pääpiirteissään olen pyrkinyt esityksessäni selittämään, että talonpoikaissodan synty, siihen osallistuneiden puolueiden asenne, ne poliittiset ja uskonnolliset teoriat, joilla nämä puolueet koettivat selvittää itselleen asen-

teitaan, ja lopuksi itse taistelun tulos olivat näiden luokkien silloisista historiallisista yhteiskunnallisista elinoloista johtuvaa välttämättömyyttä, ts. olen yrittänyt selittää, että Saksan silloinen poliittinen järjestys, kapinat sitä vastaan, sen ajan poliittiset ja uskonnolliset teoriat eivät olleet syitä, vaan seurauksia siitä kehitystasosta, jolla maatalous, teollisuus, maa- ja vesiliikenne, kauppa ja rahaliike siihen aikaan Saksassa olivat. Tämän ainoan materialistisen historiankäsityksen luoja en ole minä, vaan Marx, ja se esiintyy niin ikään samassa aikakausjulkaisussa olleissa hänen kirjoituksissaan, jotka koskevat vuosien 1848—1849 Ranskan vallankumousta,* sekä teoksessa »Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista».**

Vuoden 1525 Saksan vallankumouksen ja vuosien 1848—1849 vallankumouksen välinen yhdensuuntaisuus oli liian silmiinpistävä voidakseni sivuuttaa sen silloin kokonaan. Mutta paitsi tapahtumien kulussa esiintynyttä yhtäläisyyttä, mikä ilmeni siinä, että niin silloin kuin nytkin samat ruhtinaiden joukot kukistavat paikalliset kapinat toisen toisensa jälkeen ja että kummassakin tapauksessa kaupunkiporvariston esiintyminen oli monesti naurettavan samanlaista, myös erilaisuudetkin ilmenivät sentään kirkkaasti ja selvästi.

»Kuka hyötyi 1525 vallankumouksesta? *Ruhtinaat*. Kuka hyötyi 1848 vallankumouksesta? *Suurreuhtinaat*, Itävalta ja Preussi. Vuoden 1525 pikkuruhtinaiden takana olivat heihin veroilla kytketyt pikkuporvarit; vuoden 1850 suurruhtinaiden, Itävallan ja Preussin, takana on uudenaikainen suurporvaristo, joka on valtionvelan avulla alista-va ne nopeasti alaisekseen. Ja suurporvariston takana ovat proletaarit.»***

Minun on valitettavasti sanottava, että tässä väitteessä tuli Saksan porvaristolle annettua liian paljon kunniaa. Porvaristolla on ollut hyvä tilaisuus niin Itävallassa kuin Preussissakin »alistaa nopeasti valtionvelan avulla» monarkia alaisekseen, mutta se ei ole milloinkaan eikä missään käyttänyt tätä tilaisuutta.

Vuoden 1866 sota⁹⁶ jätti Itävallan lahjana porvariston syliin. Mutta porvaristo ei osaa hallita, se on voimaton ja kykenemätön kaikkeen. Se osaa vain riehua työläisiä vastaan, kun nämä vähänkin liikahtavat. Se pysyy vielä peräsimmässä vain siksi, että *unkarilaiset* tarvitsevat sitä.

Entä Preussissa? Valtionvelka on tosin hirmuisesti kasvanut, vajauksesta on tullut pysyväinen ilmiö, valtion menot kasvavat vuosi vuodelta, porvaristolla on enemmistö edustajakamarissa, ilman porvariston suostumusta ei voida kohottaa veroja eikä ottaa lainoja — mutta missä on sen valta valtion yli? Vielä pari kuukautta sitten, kun jälleen oli edessä vajuus, sillä oli mitä parhain asema. *Hiemankin*

---

* *K. Marx*. »Luokkataistelut Ranskassa» (ks. tätä julkaisua, 1. osa, ss. 180—265). *Toim.*

** Ks. tätä julkaisua, 1. osa, ss. 360—441. *Toim.*

*** *F. Engels*. »Saksan talonpoikaissota». *Toim.*

sitkeämpänä se voisi puristaa sievoisia myönnytyksiä. Entä mitä se tekee? Se pitää riittävänä myönnytyksenä sitä, että hallitus *sallii* sen laskea noin 9 miljoonaa hallituksen jalkain juureen, eikä vain *yhtenä* vuotena, vaan *joka vuosi* vastaisuudessaakin.

En tahdo moittia edustajakamarissa olevia onnettomia »kansallisliberaaleja»⁹⁷ enemmän kuin he ansaitsevat. Tiedän, että heidät ovat jättäneet pulaan ne, jotka ovat heidän takanaan, porvariston joukot. Nämä joukot eivät *tahdo* hallita. Ne tuntevat yhä vielä luissaan vuoden 1848.

Miksi Saksan porvaristo on näin ihmeen arka, siitä alempana.

Muussa suhteessa on yllä oleva väite osoittautunut täysin oikeaksi. Vuodesta 1850 alkaen pikku valtiot ovat yhä selvemmin joutuneet taka-alalle toimien ainoastaan vipusimina Preussin ja Itävallan vehkeilyissä; Itävalta ja Preussi taistelevat yhä kiivaammin yksinherruudesta ja vihdoin 1866 välit selvitetään väkivallan avulla, minkä tuloksena Itävalta säilyttää omat maakuntansa, Preussi alistaa koko pohjoisen joko välittömästi taikka välillisesti valtansa alle ja kolme lounaista valtiota* jätetään toistaiseksi pelin ulkopuolelle.

Saksan työväenluokalle on koko tässä näytelmässä merkitystä ainoastaan seuraavalla:

Ensiksikin, että työläiset ovat yleisen äänioikeuden ansiosta saaneet mahdollisuuden lähettää välittömästi edustajiaan lakiasäätävään kokoukseen.

Toiseksi, että Preussi on ollut ensimmäisenä näyttämässä hyvää esimerkkiä ja nielaissut kolme muuta jumalan armoittamaa kruunua.** Että se tämän menettelyn *jälkeen* yhä omistaisi saman tahrattoman kruunun jumalan armosta, sitä eivät usko edes kansallisliberaalit.

Kolmanneksi, että Saksassa on nyt vain *yksi* vakava vallankumouksen vastustaja — Preussin hallitus.

Ja neljänneksi, että Itävallan saksalaisten täytyy nyt vihdoin asettaa ja ratkaista kerta kaikkiaan kysymys, keitä he tahtovat olla: saksalaisia vai itävaltalaisia? Minkä he mieluummin tahtovat pitää — Saksan vai ulkosaksalaiset Leitha-joen takaiset lisäkkeensä? Se että heidän täytyy luopua joko toisesta tai toisesta, on jo kauan ollut selvää, mutta pikkuporvarilliset demokraatit ovat sen aina hämänneet.

Mitä tulee vuoden 1866 muihin tärkeisiin riitakysymyksiin, joita toisaalta »kansallisliberaalit» ja toisaalta »kansanpuolue»⁹⁸ ovat siitä lähtien ihan kyllästymiseen asti käsitelleet, niin seuraavien vuosien historia todisti, että nämä kaksi kantaa taistelivat niin kiivausti keskenään vain siksi, että ne ovat yhden ja saman rajoittuneisuuden vastakkaisia kohtioita.

Vuosi 1866 ei ole juuri lainkaan muuttanut Saksan yhteiskunnal-

---

* — Baijeri, Baden, Württemberg. *Toim.*

** — Hannover, Hessen-Kassel, Nassau. *Toim.*

lisiä suhteita. Muutamat porvarilliset reformit — yhtenäinen mitta- ja painojärjestelmä, liikkumisvapaus, elinkeinovapaus jne., kaikki byrokratian määräämissä rajoissa — eivät vieläkään ylety siihen, minkä Länsi-Euroopan muiden maiden porvaristo on jo aikoja sitten saanut, ja jättävät koskemattomaksi pääkiusan, byrokraattisen toimilupajärjestelmän.⁹⁹ Ja proletariaatille tehdään muutoinkin kaikki liikkumisvapaus-, kansalaisoikeus-, passinlakkauttamis- ja muut lait yleisen poliisikäytännön kautta aivan illusorisiksi.

Kaupan ja teollisuuden, rautateiden, lennätin- ja valtameriliikenteen kasvu Saksassa vuoden 1848 jälkeen on merkitykseltään paljon tärkeämpi kuin vuoden 1866 näytelmä. Vaikkakin tämä edistyminen on heikompaa kuin mitä se on ollut samaan aikaan Englannissa ja jopa Ranskassakin, niin Saksaan nähden se on ennen kuulumatonta ja se on kahdessakymmenessä vuodessa saanut aikaan enemmän kuin mitä ennen sai aikaan kokonainen vuosisata. Saksa on vasta nyt todella ja peruuttamattomasti vedetty mukaan *maailmankauppaan*. Teollisuusmiesten pääomat ovat nopeasti lisääntyneet ja porvariston yhteiskunnallinen merkitys on vastaavasti kohonnut. *Keinottelua*, joka on teollisen kukoistuksen varmin tunnusmerkki, on esiintynyt runsaasti, ja se on kahlehtinut kreivit ja herttuat triumfivaunuihinsa. Saksan pääoma — olkoon maa sille kuohkea! — rakentaa nyt Venäjän ja Romanian rautateitä, kun sen sijaan vielä viisitoista vuotta sitten Saksan rautatiet kerjäsivät apua englantilaisilta liikemiehiltä. Kuinka on mahdollista, ettei porvaristo ole vallannut poliittista valtaa, että se käyttäytyy niin pelkurimaisesti hallitusta kohtaan?

Saksan porvariston onnettomuus on siinä, että se hyvään saksalaiseen tapaan tulee liian myöhään. Sen kukoistusaika sattuu kaudelle, jolloin Länsi-Euroopan muiden maiden porvaristo on poliittisesti jo taantumassa. Englannissa porvaristo ei kyennyt saamaan varsinaista edustajaansa Brightiä hallitukseen muutoin kuin äänioikeutta laajentamalla, minkä seurauksena täytyy tulla loppu koko porvariston vallasta. Ranskassa, jossa porvaristo sellaisenaan, koko luokkana, piti herruutta vain kaksi vuotta tasavallan aikana, 1849 ja 1850, se saattoi jatkaa yhteiskunnallista olemassaoloaan vain luovuttamalla poliittisen herruuden Louis Bonapartelle ja armeijalle. Ja nyt Euroopan kolmen edistyneimmän maan vuorovaikutuksen voimistuttua näin äärettömästi ei ole enää mahdollista, että Saksan porvaristo voisi kaikessa rauhassa pystyttää poliittisen herruutensa, kun tämä herruus on Englannissa ja Ranskassa jo aikansa elänyt.

Porvariston omalaatuisena erikoisuutena verrattuna kaikkiin muihin aikaisemmin vallassa olleisiin luokkiin on nimenomaan se, että sen kehityksessä on käännekohta, josta alkaen sen mahtikeinojen ja siis ennen muuta pääomien kaikkinaisen lisääntyminen johtaa vain siihen, että se tulee yhä kykenemättömämmäksi pitämään poliittista herruutta. »*Suurporvariston takana ovat proletaarit.*» Sitä mukaa kuin porvaristo kehittää teollisuuttaan, kauppaansa ja liikennevälineitään, sitä mukaa se luo proletariaattia. Ja tiettyä hetkenä — jon-

ka ei kaikkialla tarvitse koittaa samaan aikaan taikka samalla kehitystasolla — porvaristo alkaa huomata, että sen ainainen seuralainen — proletariaatti — on kasvamassa sitä pitemmäksi. Siitä hetkestä lähtien porvaristo ei enää pysty pitämään yksinomaista poliittista herruutta; se etsii lähettyviltään liittolaisia, joiden kanssa se olosuhteista riippuen joko jakaa valtansa tai joille se luovuttaa sen kokonaan.

Saksassa porvaristo tuli tähän käännekohtaan jo 1848. Saksan porvaristo ei tosin pelästynyt silloin niinkään Saksan kuin Ranskan proletariaattia. Vuoden 1848 kesäkuun taistelut Pariisissa¹⁹ näyttivät porvaristolle, mikä sitä odotti; Saksan proletariaatti oli silloin niin ikään kyllin kiihdyksissään todistaakseen porvaristolle, että sielläkin on jo maassa siemen samanlaista satoa varten; ja siitä päivästä lähtien on porvariston poliittisen toiminnan kärki ollut poikki. Se on hakenut liittolaisia ja kaupitellut itseään niille jos mistä hinnasta — eikä se vielä tänäänkään ole askeltakaan pitemmällä.

Nämä liittolaiset ovat kaikki luonteeltaan taantumuksellisia. Niitä ovat kuningasvalta armeijoiheen ja byrokratioineen, feodaalinen suuraateli, niitä ovat pienet maalaisjunkkerit, jopa papitkin. Kaikkien näiden kanssa on porvaristo tehnyt sopimuksia ja lehmäkauppoja vain säilyttääkseen rakkaan nahkansa, kunnes sille ei lopulta jäänyt enää mitään kaupattavaa. Ja kuta enemmän proletariaatti on kehittynyt, kuta enemmän se on alkanut tuntea itsensä luokaksi ja toimia luokkana, sitä arkamielisemmiksi ovat käyneet porvarit. Kun preussilaisten ihmeteltävän kehno strategia voitti Sadowan¹⁰⁰ luona itävaltalaisten, ihmeellistä kyllä, vieläkin huonomman strategian, oli vaikea sanoa, kumpi hengähti helpottuneemmin — preussilainen porvariko, joka samaten sai Sadowan luona selkäänsä, vai itävaltalainen.

Meidän suurporvarimme menettelevät 1870 aivan samoin kuin keskisuuret porvarit menettelivät 1525. Mitä tulee pikkuporvareihin, käsityömostareihin ja pikkukauppiaisiin, niin he jäävät aina samanlaisiksi. Heidän toiveenaan on keinotella itsensä suurporvareiksi ja pelkonaan se, että heidät sysätään proletariaatin riveihin. Peläten ja toivoen he tulevat taistelun aikana varjelemaan arvokasta nahkaansa ja taistelun päätyttyä liittymään voittajaan. Sellainen on niiden luonto.

Vuoden 1848 jälkeen on rinnan teollisuuden nousun kanssa kehittynyt proletariaatin yhteiskunnallinen ja poliittinen toiminta. Jo yksin se osa, jota Saksan työläiset esittävät nykyään ammattiliitoissaan, osuuskunnissa, poliittisissa yhdistyksissä ja kokouksissa, vaaleissa ja niin sanotuilla valtiopäivillä, todistaa, millainen mullistus on tapahtunut aivan huomaamatta Saksassa viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Suureksi kunniaksi Saksan työläisille on se, että *yksin he* ovat kyenneet lähettämään työläisiä ja työläisten edustajia parlamenttiin, kun taas ranskalaiset ja englantilaiset eivät tähän mennessä ole pystyneet sitä tekemään.

Mutta proletariaattikaan ei ole vielä kehittynyt niin pitkälle, ettekö sille olisi vertauskohtaa vuodelta 1525. Luokkana, joka elää yksinomaan ja jatkuvasti työpalkan varassa, se ei vielä lähimainkaan ole Saksan kansan enemmistönä. Sekin tarvitsee liittolaisia. Ja niitä on löydettävissä ainoastaan pikkuporvariston, kaupunkien ryysyköyhälistön, pientalonpoikien ja maataloustyöläisten keskuudesta.

Pikkuporvareista olemme jo puhuneet. Ne ovat erittäin epäluotettavia, ja vain silloin kun on voitettu ne pitävät äärettömän kovaa ääntä oluttuvissa. Siitä huolimatta niiden keskuudessa on varsin hyviäkin aineksia, jotka itse liittyvät työläisiin.

Ryysyköyhälistö, tämä kaikkien luokkien rappeutuneista aineksesta muodostunut kuona, joka on ottanut suuret kaupungit päämajakseen, on kaikista mahdollisista liittolaisista huonoin. Tämä roskaväki on ehdottomasti ostettavaa ja ehdottomasti tunkeilevaa. Kun Ranskan työläiset jokaisen vallankumouksen aikana kirjoittivat talojen seiniiin: *Mort aux voleurs!* Kuolema varkaille! ja ampuivatkin muutamia varkaita, niin se ei tapahtunut siksi, että olisi intoiltu omaisuuden puolesta, vaan se johtui siitä oikeasta käsityksestä, että tätä joukkiota täytyy ennen kaikkea pitää aisoissa. Jokainen työväenjohtaja, joka käyttää näitä ryysyläisiä kaartinaan taikka nojautuu niihin, osoittaa jo siten olevansa liikkeen petturi.

Pientalonpojat — sillä suuret kuuluvat porvaristoon — ovat erilaista väkeä:

Joko ne ovat *feodaalitalonpoikia*, joiden on tehtävä verotöitä armolliselle herralle. Sen jälkeen kun porvaristo ei käyttänyt tilaisuutta hyväkseen vapauttaakseen nämä ihmiset verotyöorjuudesta — mikä oli sen velvollisuus — ei ole vaikea saada heitä vakuuttumaan, että he voivat odottaa vapautustaan vain työväenluokalta.

Taikka ne ovat *vuokratilallisia*. Tässä tapauksessa suhteet ovat useimmiten samat kuin Irlannissa. Vuokra on kasvanut niin korkeaksi, että talonpoika perheineen tulee hädin tuskin toimeen sadon ollessa keskinkertainen, ja huonon sadon sattuessa hän on miltei näkäkuoleman partaalla, ei voi maksaa vuokraansa ja joutuu sen tähden kokonaan riippuvaiseksi maanomistajasta. Tällaisen väen hyväksi porvaristo tekee jotain vasta sitten, kun sen on pakko. Keneltä muulta he voisivat odottaa pelastustaan kuin työläisiltä?

Jäljellä ovat ne talonpojat, jotka viljelevät *omaa pientä maatilkkuaan*. Nämä ovat useimmiten siinä määrin hypoteekkilainojen raittamia, että he ovat yhtä riippuvaisia koronkiskoista kuin vuokratilalliset maanomistajasta. Heillekin jää vain niukka ja lisäksi hyvistä ja huonoista vuosista riippuva äärimmäisen epävarma työpalkkio. He voivat vähiten toivoa porvaristolta jotain, sillä heitähän juuri porvaristo, koronkiskurikapitalistit nylkevätkin. Mutta he pitävät enimmäkseen hyvin lujasti kiinni omaisuudestaan, vaikkei se todellisuudessa kuulukaan heille, vaan koronkiskurille. Siitä huolimatta heidät on saatava ymmärtämään, että he voivat vapautua koronkiskoista vasta sitten, kun kansasta riippuvainen hallitus on

muuttanut kaikki hypoteekki- ja valtion saataviksi ja sitä tietä alentanut korkokantaa. Ja tämän voi toteuttaa vain työväenluokka.

Kaikkiällä, missä keskisuuri maanomistus ja suurmaanomistus ovat vallitsevina, *maataloustyöläiset* muodostavat suurilukuisimman luokan maaseudulla. Näin on laita koko Pohjois- ja Itä-Saksassa, ja *sieltä* löytyvät kaupunkien teollisuustyöläiset *lukuissimmat ja luonnollisimmat liittolaisensa*. Niin kuin kapitalisti ja teollisuustyöläinen ovat vastakkain, niin myös maanomistaja tai suurvuokratilallinen ja maataloustyöläinen ovat vastakkain. Samat toimenpiteet, jotka auttavat toista, auttavat pakostakin myös toista. Teollisuustyöläiset voivat vapauttaa itsensä vain siinä tapauksessa, jos he muuttavat porvariston pääoman, ts. ne raaka-aineet, koneet, työvälineet ja elämäntarvikkeet, jotka ovat välttämättömiä tuotantoa varten, yhteiskunnan omaisuudeksi, ts. omaksi omaisuudekseen, jota he käyttävät yhteisesti. Samoin maatyöläiset voivat vapautua surkeasta kurjuudestaan vain siinä tapauksessa, jos ennen kaikkea heidän työnsä tärkein kohde, maa, otetaan pois suurtalonpoikien ja sitäkin suurempien feodaaliherrojen yksityisomistuksesta ja muutetaan yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi, jota maatyöläisten osuuskunnat viljelevät yhteisesti. Tässä tulemme siihen Baselin kansainvälisen työväenkongressin kuuluisaan päätökseen, että yhteiskunnan etu vaatii muuttamaan maaomaisuuden yhteiseksi, kansalliseksi omaisuudeksi.¹⁰¹ Tällä päätöksellä tarkoitetaan pääasiassa niitä maita, joissa on suurmaanomistusta ja siihen liittyvää suurtilataloutta sekä näillä suurtiloilla yksi isäntä ja paljon päiväpalkkalaisia. Saksassa tämä asiain-tila on suurin piirtein yhä vieläkin vallitsevana ja sen tähden tuo päätös, koskien lähinnä Englantia, olikin *mitä ajankohtaisiin juuri Saksaan nähden*. Maatalosproletariaatti, maatalouden palkkatyöläiset, ovat luokka, josta rekrytoidaan ruhtinaiden armeijoiden suuret masat. Se on luokka, joka nyt yleisen äänioikeuden nojalla lähettää suuren määrän feodaaliherroja ja junkkereita parlamenttiin; mutta se on myös luokka, joka on lähimpänä kaupunkien teollisuustyöläisiä, jolla on samat ehtodot kuin näilläkin ja joka on vajonnut jopa syvemmällekin kurjuuteen kuin nämä. Tämä luokka on voimaton, koska se on pirstoutunut ja hajanainen; mutta hallitus ja aatelisto tuntevat kyllin hyvin sen piilevän voiman ja antavat tarkoituksellisesti koulujen rappeutua, jotta se pysyisi tietämättömänä. Saksan työväenliikkeen lähin, tinkimätön tehtävä on saada tämä luokka toimimaan ja mukaan liikkeeseen. Siitä päivästä alkaen, jolloin maataloustyöläisten joukot oppivat ymmärtämään omat etunsa, siitä päivästä alkaen on taantumuksellinen — feodaalinen, byrokraattinen tai porvarillinen — hallitus Saksassa mahdoton.

Kirjoittanut F. Engels noin 11. helmikuuta 1870

Julkaistu F. Engelsin teoksen »Saksan talonpoikaissota» Leipzigin lokakuussa 1870 li mestyneysessä toisessa laitoksessa

Julkaistaan toisen laitoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

LISÄYS VUODEN 1870 ALKULAUSEESEEN!
KOLMATTI, VUODEN 1875 LAITOSTA VARTEN

Edellä olevat rivit on kirjoitettu enemmän kuin neljä vuotta siten. Ne säilyttävät pätevyytensä vielä tänäänkin. Se, mikä piti paikansa Sadowan¹⁰⁰ ja Saksan jaon jälkeen, osoittautuu paikkansapitäväksi myös Sedanin¹⁰² ja preussilaisen kansakunnan pyhän Saksan valtakunnan¹⁰³ perustamisen jälkeen. Niin vähän saattavat niin kutsutun suurpolitiikan »maailmaa järisyttävät» eleilyt muuttaa historiallisen liikkeen suuntaa.

Ne voivat sen sijaan jouduttaa tämän liikkeen vauhtia. Tässä suhteessa on edellä mainittujen »maailmaa järisyttävien tapahtumien» aiheuttajilla ollut tahtomattaan tuloksia, joita he varmaankin ovat vähimmin toivoneet, mutta jotka heidän on tahtoen tai tahtomattaan otettava lukuun.

Jo vuoden 1866 sota järkytti vanhaa Preussia sen perustuksia myöten. Läntisten maakuntien kapinallisen teollisen aineksen — niin porvarillisen kuin proletaarisenkin — alistaminen jälleen vanhaan kuriin oli vuoden 1848 jälkeen jo vaivoja vaativaa; se onnistui kuitenkin, ja itäisten maakuntien junkkerien etu oli lähinnä armeijan edun kanssa jälleen hallitsevana valtiossa. Vuonna 1866 miltei koko Luoteis-Saksa tuli preussilaiseksi. Paitsi sitä, että jumalan armoittama Preussin kruunu kärsi korvaamattoman moraalisen vahingon nielaistuaan kolme muuta* jumalan armoittamaa kruunua, monarkian painopiste siirtyi nyt huomattavasti länteen. Reinin maakunnan ja Westfalenin viisimiljoonasta väestöä vahvistettiin ensin neljällä miljoonalla välittömästi annektoidulla ja sitten kuudella miljoonalla välillisesti — Pohjois-Saksan liiton¹⁰⁴ kautta — annektoidulla saksalaisella. Ja vuonna 1870 siihen lisättiin vielä kahdeksan miljoonaa lounaissaksalaista,¹⁰⁵ niin että »uudessa valtakunnassa» 14,5 miljoonalla vanhapreussilaisella (Elben itäpuolen kuudesta maakunnasta, missä lisäksi oli vielä pari miljoonaa puolalaista) oli nyt vastassaan noin 25 miljoonaa, jotka olivat kauan sitten kasvaneet vanhapreussilaisista junkkerifeodalismia ylemmäksi. Näin ollen juuri Preussin armeijan voitot siirsivät sijoiltaan koko preussilaisen valtiorakennuksen perustaa; junkkeriston herruus kävi jopa hallituksellekin yhä sieltä sieltä. Mutta samaan aikaan repäisevän nopea teollinen kehitys oli työntänyt taka-alalle junkkerien ja porvariston välisen taistelun tuoden etualalle porvariston ja työläisten välisen taistelun, joten vanhan valtion yhteiskunnallisissa perustuksissa tapahtui sisäisestiikin täydellinen mullistus. Vuodesta 1840 hitaasti lahonneen monarkian perusedellytyksenä oli ollut aateliston ja porvariston välinen taistelu, missä monarkia piti tasapainoa. Siitä hetkestä lähtien, jolloin kysymyksessä ei ollut enää aateliston suojeleminen porvariston hyökkäyksiltä, vaan kaikkien omistavien luokkien suojeleminen työ-

---

* — Hannover, Hessen-Kassel, Nassau. *Toim.*

väenluokan hyökkäykseltä, koko vanhan absoluuttisen monarkian täytyi muuttua nimenomaan tätä tarkoitusta varten muokatuksi valtiomuodoksi: *bonapartelaiseksi monarkiaksi*. Tätä Preussin siirtymistä bonapartismiin olen jo käsitellyt toisessa kohdin. (»Asuntokysymyksestä», 2. vihko, s. 26—*) Mutta siinä minun ei tarvinnut korostaa sitä, mikä tässä on sangen oleellista, nimittäin että tämä siirtyminen oli *suurin edistysaskel*, minkä Preussi on ottanut 1848 jälkeen; niin kovin oli Preussi jäänyt jälkeen nykyaikaisesta kehityksestä. Sehän oli edelleenkin puolifeodaalinen valtio, jota vastoin bonapartismi on joka tapauksessa nykyaikainen valtiomuoto, joka edellyttää feodalismiin syrjäyttämistä. Preussin on siis suostuttava raivaamaan pois lukemattomat feodalismiin jäänteet, uhraamaan junkkeristo sinänsä. Tämä tapahtuu luonnollisestikin mitä lievimmässä muodossa ja suositun melodian: »Immer langsam voran» mukaisesti. Niin on esimerkiksi kuulun piirikuntajärjestelmän laita. Se poistaa ne feodaaliset etuoikeudet, joita yksityinen junkkeri nauttii maatilallaan, mutta vain palauttaakseen ne kaikkien suurtilanomistajien yhteisinä etuoikeuksina koko piirikunnan mitassa. Asia ei muutu, se vain käänetään feodaaliselta porvarilliselle murteelle. Vanhapreussilainen junkkeri muutetaan pakolla likipitään englantilaisen squiren kaltaiseksi, eikä hänellä ole lainkaan syytä pyristellä sen kovemmin vastaan, sillä toinen on yhtä tyhmä kuin toinenkin.

Näin ollen Preussin ihmeellisenä kohtalona on siis saattaa tämän vuosisadan lopulla ja bonapartismien miellyttävässä muodossa päätökseen porvarillinen vallankumouksensa, joka alkoi vuosina 1808—1813 ja edistyi hieman vuonna 1848. Ja jos kaikki käy hyvin ja maailma jaksaa rauhassa vartoa ja me elämme kyllin kauan, niin saamme ehkä vuonna 1900 kokea, että Preussin hallitus on todella poistanut kaikki feodaaliset laitokset ja Preussi on vihdoinkin päässyt siihen pisteeseen, missä Ranska oli 1792.

Feodalismien poistaminen merkitsee positiivisesti sanottuna porvarillisten olojen voimaan saattamista. Sitä mukaa kuin aateliston etuoikeudet kaatuvat, lainsäädäntö porvarillistuu. Ja tässä on se, mikä on ytimenä Saksan porvariston suhtautumisessa hallitukseen. Näimme, että hallituksen on pakko suorittaa nämä hitaat ja vähäpätöiset uudistukset. Mutta porvaristolle se esittää jokaisen näistä pienistä myönnytyksistä porvareille tehtynä uhrauksena, myönnytyksenä, joka on saatu suurella vaivalla kruunulta ja jonka vuoksi heidän, porvarien, täytyy puolestaan tehdä jotain myönnytyksiä hallitukselle. Ja porvarit, vaikka he ovatkin melko selvillä asian olemuksesta, suostuvat tähän petokseen. Tästä onkin saanut alkunsa se äänetön sopimus, mikä on mykkänä perustana kaikissa valtiopäivä- ja kamarikeskusteluissa Berliinissä: toisaalta hallitus etanan vauhdilla uudistaa lakeja porvariston eduksi, poistaa feodaalisia ja pikkuvaltiojärjestelmästä johtuvia teollisuuden esteitä, saattaa voimaan yhte-

* Ks. tätä osaa, ss. 316—317. *Toim.*

näisen raha-, mitta- ja painojärjestelmän, elinkeinovapauden jne., saattaa voimaan liikkumisvapauden asettaen siten Saksan työvoiman pääoman rajattomaan käyttöön, suosii kauppaa ja keinottelua; toisaalta porvaristo jättää hallitukselle kaiken todellisen poliittisen vallan, äänestää verojen, lainojen ja sotaväenoton puolesta sekä auttaa laatimaan kaikki uudet reformilait sellaisiksi, että vanha poliisivalta pysyy epämieluiden henkilöiden osalta täydessä voimassaan. Porvaristo ostaa verkkaisen yhteiskunnallisen vapautuksensa kieltäytymällä kerta kaikkiaan omasta poliittisesta vallasta. Päävaikuttimena, mikä saa porvariston hyväksymään tällaisen sopimuksen, ei tietyksi ole se, että se pelkää hallitusta, vaan se, että se pelkää proletariaattia.

Niin surkeasti kuin porvaristomme esiintyykin poliittisella alalla, on kieltämätöntä, että teollisessa ja kaupallisessa suhteessa se vihdoinkin täyttää velvollisuutensa. Teollisuuden ja kaupan kasvu, johon viitattiin toisen laitoksen johdannossa*, on siitä lähtien jatkunut vielä voimakkaammin. Se mitä Reinin-Westfalenin teollisuusalueella on tässä suhteessa tapahtunut vuoden 1869 jälkeen, on Saksaan nähden suorastaan ennen kuulumatonta ja muistuttaa Englannin tehdaspiirien kukoistusta tämän vuosisadan alussa. Ja samoin on käyvä Saksissa ja Ylä-Sleesiassa, Berliinissä, Hannoverissa ja rannikkokaupungeissa. Osallistumme vihdoinkin maailmankauppaan, meillä on todellinen suurteollisuus, todella nykyaikainen porvaristo; sen tähden meillä on ollut myös todellinen talouspula ja olemme niin ikään saaneet todellisen, valtavan proletariaatin.

Vuosien 1869—1874 Saksan historiassa Spichernin, Mars-la-Tourin¹⁰⁸ ja Sedanin taistelujen pauhu ja kaikki se, mitä niihin liittyy, on tulevalle historiankirjoittajalle merkitsevä paljon vähemmän kuin Saksan proletariaatin vaatimaton, rauhallinen, mutta alati edistyvä kehitys. Jo 1870 Saksan työläiset saivat kestää raskaan koetuksen: Bonaparten sotaprovokaation ja sen luonnollisen seurauksen — Saksan yleisen kansallisen innostuksen. Saksan sosialistiset työläiset eivät antaneet hetkeksikään eksyttää itseään. Heissä ei esiintynyt mitään kansallisen šovinismin tunteita. Mitä hurjimman voitonhuuman keskellä he pysyivät kylminä ja heidän vaatimuksenaan oli »kohtuullinen rauha Ranskan tasavallan kanssa eikä mitään aluevaltauksia»; piiritystilakaan ei saanut heitä vaikenemaan. Heidän tahollaan ei saanut vastakaikua enempää sotamaine kuin puheet Saksan »valtakunnan suuruudesta»; heidän ainoaksi päämääräkseen jäi koko Euroopan proletariaatin vapauttaminen. Voidaan täydellä syyllä sanoa: niin vaikeaan ja niin loistavasti kestettyyn koetukseen eivät minkään muun maan työläiset ole tähän saakka joutuneet.

Sota-ajan piiritystilaa seurasivat valtiopetos- ja majesteettirikosjutut ja virkamiesten loukkaamisia koskevat oikeusjutut, rauhanajan alati lisääntyvät poliisijuonittelut. Kolme neljä »Volksstaatin»⁵²

* Ks. tätä osaa, ss. 139—145. *Toim.*

toimittajaa oli säännöllisesti yhtä aikaa vankilassa, toisten lehtien suhteen asianlaita oli samoin. Jokaisen vähänkin tunnetun puoluepuhujan täytyi ainakin kerran vuodessa astua tuomioistuimen eteen, jossa hän miltei säännöllisesti sai tuomion. Karkotukset, takavariokoinnit, kokousten hajotukset seurasivat toisiaan tuhka tiheään. Kaikki turhaan. Pidätetyt tai karkotetut tilalle astui heti toinen; jokaisen hajotetun kokouksen tilalle kutsuttiin kaksi uutta; sitkeydellä ja noudattamalla tarkasti lakia väsyttiin poliisimieliä milloin milläkin paikkakunnalla. Kaikki vainot vaikuttivat päinvastoin kuin oli tarkoitettu; ne eivät murtaneet työväenpuoluetta eivätkä edes heikentäneet sitä, ne toivat siihen vain alati uusia jäseniä lisää ja vahvistivat järjestöä. Taistelussaan virkamiehiä samoin kuin yksityisiä porvareita vastaan työläiset osoittivat kaikkialla olevansa älyllisesti ja moraalisesti ylivoimaisia ja näyttivät, varsinkin ottaessaan yhteen niin sanottujen »työnantajien» kanssa, että he, työläiset, ovat nyt sivistyneitä ja kapitalistit tolvanoita. Ja sitä paitsi he käyvät tätä taisteluaan enimmäkseen pitäen yllä huumoria, mikä on paras todiste siitä, että he ovat varmoja asiastaan ja tietoisia etevämmyydestään. Taistelun, jota tällä tavalla käydään historiallisesti valmiilla maaperällä, täytyy tuottaa suuria tuloksia. Tammikuun vaalien tulos on toistaiseksi ainutlaatuinen ilmiö nykyaikaisen työväenliikkeen historiassa,¹⁰⁷ ja hämmästyks, minkä se koko Euroopassa aiheutti, oli täysin ymmärrettävää.

Saksan työläisillä on muun Euroopan työläisiin verraten kaksi oleellista etuisuutta. Ensiksikin se, että he kuuluvat Euroopan teoreettisimpaan kansaan ja ovat säilyttäneet teoreettisen tajunsa, minkä Saksan ns. »sivistyneet» luokat ovat niin täydellisesti menettäneet. Ilman edelläkäypää saksalaista, etenkin Hegelin filosofiaa saksalainen tieteellinen sosialismi — ainoa tieteellinen sosialismi mikä milloinkaan on ollut olemassa — ei olisi koskaan syntynyt. Jollei työläisillä olisi ollut teoreettista tajua, tämä tieteellinen sosialismi ei olisi koskaan tullut heissä lihaksi ja vereksi siinä määrin kuin nyt. Ja miten tavattoman suuri etuisuus tämä on, se näkyy toisaalta siitä kaiken teorian väheksymisestä, mikä on eräänä pääsyynä siihen, että Englannin työväenliike kaikesta eri ammattialojen erinomaisesta organisaatiosta huolimatta edistyy niin hitaasti, ja toisaalta siitä sekaannuksesta ja hoipertelusta, jota proudhonismi on aiheuttanut alkuperäisessä muodossaan ranskalaisten ja belgialaisten keskuudessa sekä Bakuninin karrikoimassa muodossa espanjalaisten ja italialaisten keskuudessa.

Toisena etuisuutena on se, että ajallisesti saksalaiset ovat tulleet työväenliikkeeseen milteipä viimeisinä. Niin kuin saksalainen teoreettinen sosialismi ei ole koskaan unohtava, että se pohjaa Saint-Simoniin, Fourier'hen ja Oweniin, kolmeen mieheen, jotka oppiensa kaikesta fantastisuudesta ja utopismista huolimatta kuuluvat kaikkien aikojen suurimpiin älyihin ja ennakoivat nerokkaasti lukemattomia asioita, joiden pätevyyden me todistamme nyt tieteellisesti, niin

myös Saksan käytännöllisen työväenliikkeen ei pidä koskaan unohtaa, että se on kehittynyt Englannin ja Ranskan työväenliikkeen pohjalla, että se on voinut ilman muuta käyttää hyödykseen näiden kalliisti ostamia kokemuksia, välttää niiden virheitä, jotka silloin useimmiten olivat väistämättömiä. Missä olisimmekaan nyt ilman edelläkäyviä Englannin trade unioneja ja Ranskan poliittisia työväentaisteluita, ilman sitä valtavaa sysäystä, minkä etenkin Pariisin Kommuuni on antanut?

Saksan työläisille on annettava tunnustus, että he ovat harvinaisen ymmärtäväisesti käyttäneet hyväkseen asemansa tarjoamia etuisuuksia. Ensi kerran työväenliikkeen synnystä lähtien taistelua käydään sopusoinnussa ja yhtenäisesti sekä suunnitelmallisesti sen kolmella eri suunnalla — teoreettisella, poliittisella ja käytännöllis-taloudellisella (kapitalistien vastustaminen). Tässä niin sanoaksemme konsentrisessa hyökkäyksessä onkin Saksan työväenliikkeen voima ja voittamattomuus.

Tämä heidän edullinen asemansa toisaalta ja saariasemasta joh-tuvat Englannin työväenliikkeen erikoisuudet ja Ranskan työväenliikkeen väkivaltainen nujertaminen toisaalta ovat asettaneet tällä haavaa Saksan työläiset proletarien taistelun kärkeen. Kuinka kauan tapahtumat sallivat heidän olla tällä kunniapaikalla, sitä ei voi etukäteen sanoa. Mutta niin kauan kuin he siinä ovat, he toivottavasti tulevat täyttämään tehtävänsä niin kuin kuuluu. Se vaatii ponnista-maan kaksin verroin enemmän taistelun ja agitaation kaikilla aloilla. Etenkin johtajien velvollisuus on tehdä itselleen yhä selvemmäksi kaikki teoreettiset kysymykset, vapautua yhä enemmän perinnäisten, vanhaan maailmankatsomukseen kuuluvien fraasien vaikutuksesta ja pitää alati mielessään, että siitä lähtien kun sosialismista on tul-lut tiede, sitä on myös tieteenä käsiteltävä, ts. sitä on tutkittava. Tätä näin hankittua, yhä enemmän selvennettyä tietoa on levitettävä yhä suuremmalla innolla työläisjoukkojen keskuuteen ja tiivistettävä yhä lujuemmaksi puoluejärjestöä samoin kuin ammattiliittoja. Vaikka tammikuussa sosialisteille annetut äänet edustavatkin jo melkoista armeijaa, eivät ne toki vielä läheskään muodosta Saksan työväenluo-kan enemmistöä; ja niin rohkaisevia kuin ovatkin maaseutuväestön keskuudessa harjoitetun propagandan tulokset, on kuitenkin tehtävä juuri tässä suhteessa vielä äärettömän paljon. Ei saa siis uupua tais-telussa, vaan viholliselta on vallattava kaupunki toisensa jälkeen, vaaliipiiri toisensa jälkeen. Mutta ennen kaikkea on säilytettävä tosi kansainvälinen henki, joka tekee mahdolliseksi minkä hyvänsä isän-maallisen šovinismin ja ottaa ilolla vastaan proletarisen liikkeen jokaisen uuden askelen ottakoon sen mikä kansakunta tahansa. Jos Saksan työläiset tulevat näin kulkemaan eteenpäin, niin he tulevat marssimaan, joskaan ei nyt aivan liikkeen kärjessä, — ei olisi lain-kaan liikkeen etujen mukaista, että vain jonkin yhden kansakunnan työläiset marssisivat sen kärjessä — niin ainakin kunniakkaalla pai-kalla taistelulinjassa; ja he tulevat olemaan täysissä aseissa silloin,

kun odottamattoman raskaat koettelemukset tai valtavat tapahtumat vaativat heiltä suurempaa miehuutta, suurempaa päättäväisyyttä ja toimintatarmoa.

Friedrich Engels

Lontoossa, 1. heinäkuuta 1874

Julkaistu kirjassa: *Friedrich Engels.*
»*Der Deutsche Bauernkrieg*»,
Leipzig 1875

Julkaistaan kirjan
tekstin mukaan
Suomennos saksasta